

Úvodem

Může se nám zdát, že na počátku XXI. století nemá význam ohlížet se zpět. Vše kolem nás je přece tak rychlé a tak zaměřeno na budoucnost, jsme tak neodolatelně moderní, pokrokoví, flexibilní, máme co dělat, abychom i v literatuře stíhali to nejnovější... A právě proto se domnívám, že pohled zpět je pro nás jestli ne povinností, pak určitě výzvou.

Pro ono ohlédnutí se zpět existují nejméně dva dobré důvody: Prvním z nich je fakt, že mnohé z toho, co vnímáme kolem nás, už tady dávno bylo a dávno si toho někdo všimnul. Stojí pak za to, abychom náš současný pohled porovnali s minulým – někdy až zabolí z toho, jak málo se změnilo; žijeme mnohdy jen v jiných „kulisách“, vyměnili jsme např. kočáry za auta, ale co do obvyčejného lidského bytí, myšlení a jednání, nezměnilo se téměř nic. Ačkoli jsme se mnohé dozvěděli, existenciálně řešíme každý z nás tytéž otázky, hledáme a tápeme stejně jako tehdy, i my stále obtížně a s chybami volíme mezi „dobrým“ a „špatným“... Druhým důvodem je skutečnost, že nikdo, kdo chce opravdu rozumět ruské literatuře, ruské kultuře a také tak trochu ruské historii – a to by studenti rusistiky rozhodně chtít měli, – nemůže minout některá základní jména a zásadní díla právě z literatury XVIII. století.

Žádná čítanka nemůže být úplná (pak už by to také nebyla čítanka). Do té „naší“ jsem se snažil včlenit připomenutí autorů, kteří jsou pro poznání vývoje ruské literatury v XVIII. století stěžejní. Z jejich děl jsem pak vybíral ta, která jsou pro ně a pro vývoj ruské literatury co do žánrů i témat typická. Najdeme tu tedy poezii, prózu i drama, zastoupeny jsou texty vážné i méně vážné, satira „kousavá“ i uměřená, nechybějí texty svědčící o zájmu o teorii literatury stejně jako texty zavděčující se mocným, ale i texty, ve kterých se jejich autoři zamýšlejí nad smyslem světa, nechybějí ani předchůdci toho, čemu bychom dnes asi říkali „červená knihovna“.

Protože významným prvkem, který utvářel celkové klima v ruské společnosti na počátku XVIII. století, byl reformní duch, který poněkud drasticky vnesl do zaostávajícího Ruska Petr I. Veliký, začíná čítanka neliterárním textem z jeho „dílny“. Табель о рангах je svědectvím jak jeho snahy vnést do Ruska nový pořádek, tak také rozlišovat lidi na ty, kteří jsou schopní a činorodí, a na ty druhé. Literatura jeho myšlenky podchytila a mnohdy pak prosazovala.

Ruská literatura XVIII. století je svědectvím toho, jak rychle se jejím představitelům podařilo srovnat krok s evropskými literaturami, které měly náskok.

Předkládané texty pak poukazují nejen na tematickou a žánrovou pestrost, dokumentují také vývoj ruského jazyka – v řadě textů tedy najdeme tvary, které dnes nejsou

spisovné, ba nejsou v živém jazyce vůbec. Neberme si z nich příklad, berme je však v úvahu jako doklad dobové značně rozkolísané a ke své kodifikaci teprve spějící jazykové normy.

U textů jsou uváděny i odkazy na internetové zdroje – budu rád, když některé z nich využijete a to, co je v čítance jen ve zkrácené podobě, přečtete celé; možná pak přejdete i k dílům, která nebylo možno v čítance uvést. Neuvádíme proto ani medailonky autorů, protože se domníváme, že spolehlivých zdrojů je dost a dost.

Josef Dohnal